

Razmišljanja stručnjaka:

osvrți na dijalog Kosova i Srbije

Dialogue
Solutions
Future

1.

Ako i nije mrtav, proces dijaloga je na samrti i to već neko vreme, što uvećava šanse za neki novi sukob ako bi EU zadržala isti kurs.

2.

Međutim, iako su se u Briselu čuli pozivi za njegovo resetovanje, preovlađuje osećaj da ga EU neće tretirati kao urgentan sve dok sukoba nema, koliko god da su u očima nekih izgledi za to slabi.

3.

Beograd više ulaže u šire diplomatske aktivnosti oko pitanja vezanih za dijalog kako bi od Vašingtona i EU pridobio podršku za svoju poziciju, dok je u pronalaženje konstruktivnih rešenja uloženo malo energije.

4.

Normalizacija još uvek ima različita značenja za različite strane, uz fluidne pojmove uspeha i neuspeha koji vode ka izbegavanju odnosno manipulaciji. Rečeno je da su procesu potrebne veća transparentnost i demokratija.

5.

Postojao je konsenzus da se mora prestati sa pristupom upravljanja krizom, posebno zato što takav format odgovara i Beogradu i Prištini jer time mogu izbegavati donošenje odluka.

6.

U tom cilju, nekoliko učesnika pozvalo je EU da se postara da dijalog bude stvaran i da se ne može zaobilaziti, između ostalog preko jakog moderatora, uz argument da to može pomoći i otključati evropsku perspektivu Zapadnog Balkana.

7.

Mada su bile predložene neke ideje, kao što su rokovi za implementaciju, bilo je određene skepse u pogledu mehanizama za sprovođenje, naročito zbog malih šansi da EU usvoji mere protiv Beograda, zbog preovlađujuće politike unutar Unije (tj. odnosa Srbije sa Mađarskom i Slovačkom).

8

Više aktera optužilo je Aljbina Kurtija da preduzima korake mimo okvira dijaloga; za takav pristup rečeno je da ide na ruku Srbiji jer dopušta Beogradu da tvrdi kako su neke stvari bile nametnute zajednici kosovskih Srba (npr. registarske tablice, lične karte), čime mu se dozvoljava da izbegne kontrolu u zemlji.

9.

Postojao je konsenzus o tome da Srbiji odgovara da se dijalog odvija što sporije, bez obzira na to što je Ohridski sporazum deo Poglavlja 35, dok je nekoliko učesnika izrazilo zabrinutost zbog „zamrznutog konflikta“.

10

Više učesnika tvrdilo je da je Vučić spremniji za transakcije nego Kurti ali da nema pouzdanog partnera u Prištini.

11.

Takva dinamika između Beograda i Prištine najteže pogađa kosovske Srbe, naročito one na severu.

12.

Nakon što je Priština postigla fizičku kontrolu severa posle Banjske, može se reći da su kosovski Srbi spremniji da ostvare beneficije koje im daje Briselski sporazum.

13.

Ipak, unutar zajednice kosovskih Srba još uvek vlada snažan osećaj da je dijalog učinio malo ili nimalo da im poboljša život.

14.

Pored opšte sumnjičivosti u održiv evropski put, usložene gubitkom interesovanja, jedan učesnik je ustvrdio da ako je put Srbije u Evropu trajno blokiran, onda je blokiran i put Kosova.

15.

Na regionalnom planu, mogući iskorak Albanije (neopterećen unutrašnjim nesuglasicama) sa najvećim šansama za prijem mogao bi pozitivno uticati na dinamiku pristupanja

16.

Vladao je širok konsenzus da su Kurtijevi koraci da promeni stvarnost na severu ne samo poništili integraciju zajednice kosovskih Srba već i zakočili međunarodnu konsolidaciju kosovske državnosti.

17.

Ostaje duboka zabrinutost u pogledu situacije na severu uoči predstojećih opštih izbora na Kosovu, naročito zato što Kurti nastoji da ojača svoju popularnost i skrene razgovore sa ekonomije i investicija kao tema. Nema konsenzusa kod razmatranja mere u kojoj je ovaj pristup sve manje koristan.

18.

Dok reciprocitet može biti retorički privlačan, učesnici ga ne vide kao vodeće načelo u pristupu Prištine dijalogu; tačnije, ako se primeni logički, on znači da se ne razgovara o kosovskim unutrašnjim pitanjima što do sada nije bio slučaj.

19.

Moglo bi se reći da Kurti koristi dijalog na isti način kao i Vučić; to jest, da odvraća pažnju sa drugih domaćih pitanja, što neke brine u smislu „zarobljavanja države“.

20.

Postojao je konsenzus da Kurti neće promeniti svoj pristup ako ostane na vlasti, uz izraženu zabrinutost da je Kosovo stupilo na monoetnički put.

21.

Više učesnika optužilo je Kurtija da zloupotrebljava institucije u političke svrhe, uz nastojanja da ponizi Srbe zbog „zviždanja“ i „nošenja majica“.

22. Implementacija ostaje problematična, ne samo u okvirima dijaloga Beograda i Prištine već i kod Ahtisarijevog plana i Ustava Kosova.

23. Ako sporazumi ostanu nesprovedeni, građansko društvo mora da razmotri koji bi se koraci mogli preduzeti kako bi se ponudilo nešto slično paralelnom procesu.

24. Jedan učesnik je istakao da su prava zajednica na Kosovu garantovana međunarodnim sporazumima (naročito Ahtisarijevim planom), te ako ih ignorišete time ujedno minirate ideju Kosova kao države.

25. Mada uveliko u senci pitanja predsedničkih izbora u SAD, nekoliko učesnika naglasilo je da je sadašnja situacija veoma drugačija od prve Trampove administracije, kada se aktivno govorilo o ideji razmene teritorija.

26. Imajući u vidu globalne okolnosti, više učesnika je tvrdilo da bi Vašington posvetio manje vremena i interesovanja za Zapadni Balkan, naročito ako ne bi bilo opipljivih izgleda za uspeh.

27. Najgori mogući scenario bio bi da Vašington preduzme korake da zatvori Bondstil i povratak ideja o promeni granica.

28. Rat u Ukrajini izmenio je razmatranja o Kosovu, a jedno gledište smatra da bi Kosovo trebalo da izbegne situaciju u kojoj je talac ishoda tog rata.

29.

Jedan učesnik rekao je kako je snažna i aktivna zajednica kosovskih Srba ključna za suzbijanje ekstremističkih glasova u Beogradu. Ako je zajednica razvodnjena, to će samo ojačati narativ „osvete“ i dodatno smanjiti prostor za pomirenje.

30.

Naredna hipoteza bila je da bi nepostojanje održive zajednice kosovskih Srba, što se generalno smatra jednim od Kurtijevih ciljeva, miniralo podsticaje Srbiji da se uključi u dijalog.

31.

Iako sa Kosova odlaze ljudi iz svih zajednica - prvenstveno usled ekonomskih faktora i kvaliteta zdravstva i obrazovanja - vladao je širi konsenzus da emigraciju sa severa podstiče ne samo osećaj straha nego i osećaj nepoželjnosti od strane Prištine.

32.

Preovlađuje mišljenje da dijalog treba da se gradi u Srbiji i na Kosovu, ali postoje pogrešna očekivanja o epilogu tj. krajnjim ciljevima dijaloga.

33.

Moglo bi se reći da je nacionalistički šovinizam gori nego za vreme rata. Oni iz Prištine koji sarađuju sa zajednicom kosovskih Srba redovno se opisuju kao nacionalni izdajnici.

34.

U mladima postoji ukorenjena mržnja, koje nije bilo u vreme raspada Jugoslavije. Da bi se suzbile predrasude stvorene još pre početka studiranja, podsticane su razmene đaka u srednjim školama kako bi ih učinili otpornijima na propagandu zasnovanu na mržnji. Bez takvih koraka, duboko ukorenjeni kulturološki problemi postaće širi.

35.

Potrebno je još da Srbi na Kosovu nauče albanski kako bi se olakšalo institucionalizovano rešavanje problema na lokalnom nivou, koje je ključ za izgradnju poverenja.

36.

Treba sprovesti uzajamno priznavanje diploma u Srbiji u korist albanske zajednice na jugu, koja se ujedno bori sa pasivizacijom i nesprovođenjem plana od sedam tačaka.

37.

Za one u Prištini, često je bilo drugačije da utvrde razlike u stavovima srpske vlade i (doduše rascepkane) opozicije kad je reč o dijalogu

38.

Međutim, za opoziciju u Beogradu ne postoji politički podsticaj da se angažuje na pitanju Kosova, jer je isključena iz procesa dijaloga.

39.

Među opozicionim partijama na obema stranama postoji konsenzus o potrebi za više javnih i parlamentarnih rasprava o Kosovu, s tim da Ohridski sporazum ne podržavaju sve partije.

40.

Postojao je i snažan utisak da aktuelna srpska vlada ne želi da bude u EU i da je zadovoljna time da održava bliske veze.

41.

Jedan učesnik je insistirao na tome da, ako Srbija želi članstvo u EU, to mora biti zbog uslovljavanja a ne kao nagrada za Kosovo

Dialogue Solutions Future

Ovaj izveštaj je deo projekta Dijalog, rešenja, budućnost. Projekat finansira nemačko Savezno ministarstvo spoljnih poslova, a sprovode ga Nova društvena inicijativa (NSI) i Institut za socijalnu politiku Musine Kokalari (ISP Musine Kokalari). Izraženi stavovi u ovom izveštaju ne odražavaju nužno zvanične stavove nemačkog Saveznog ministarstva spoljnih poslova.